

En vecka i Filip Sinanis liv

– att vara barn i ett hårdnat samhällsklimat

Barn växer upp under mycket olika villkor i dagens Sverige. Många familjer har ont om tid och ont om pengar. Föräldrarna försöker skydda sina barn från knapphetens konsekvenser – genom att flexa på jobbet, pussla med barnvakter och flytta ut föräldrasängen i vardagsrummet. Men samhället har inte på samma sätt prioriterat barnen. Nedskärningarna har drabbat dem skoningslöst.

Vi följer femåriga Filip Sinanis under en vecka präglad av tidiga morgnar och trötta videokvällar – och klätterträd.

Måndag morgon

Inklämt mellan järnvägen och E4:an i Helenelund norr om Stockholm ligger det lilla miljonprogramsområdet Svalgången, en ringmur av vita huslängor kring gräsplättar, lekplats och gångslingor. Från ena hållet forsar E4:ans brus obrutet in över hustaken, från andra hållet vältrar sig mullret från Arlandatågen, pendeln och godsvagnarna in i ständigt återkommande svallvågor.

Klockan är halv sju och Svalgången sover fortfarande. Fönstrens ögonlock är slutna, färgglada rullgardiner och vita persienner är neddragna mest överallt. Till höger om 21:ans port är gardinen blåmönstrad med elefanter och cyklar. I det blå gryningsljuset därinnanför ligger Filip Sinanis, fem år, och snusar med höger hand mellan kinden och kudden och med benen insnodda i en Pokemonfilt. På en madrass på golvet i samma rum sover hans syster Romina, tre år, hopkurad till en liten boll.

Pappa Giorgos Sinanis – Jorre – har varit upp en halvtimme, duschat och fått i sig lite frukost. Nu smyger han in i barnens rum och petar Filip mjukt med ett pekfinger i kinden.

– Fille.

Sedan böjer han sig över Romina:

– Mina. Dags att gå upp.

Med dimmig blick drar Filip pappa till sig i en stor kram djupt nere i kudden.

– Du luktar gott, säger Filip.

– Kom upp nu så ska vi ta på oss kläderna, säger Jorre.

– Varför, undrar Filip.

– Vi ska till Gun-Marie.

– Jag vill inte. Jag har ont i magen. Och i pannan. Jag är jättetrött.

Han vilar sig en stund till medan pappa fixar i lägenheten med Romina i hälarna.

– Vet du var pappa har sovit? Här, säger Filip till mig och pekar på extrakudden bredvid hans egen i sängen. Bredvid mig! För jag ville inte sova själv från början.

Jorre lockar ut Filip till TV-soffan i vardagsrummet. Filip sätter på 3:an medan pappa håller över honom en T-shirt och stoppar ner honom i jeansen. Sedan blir han stående med femåringens perfekta hållning i perfekt symbios med teven en halvmeter från rutans anabolstinna tecknade monster och reklamen för Disneyprodukter, Kellogg's cornflakes och McDonald's.

Romina kikar in i sovrummet.

– Mamma ligger inte och sover, säger hon.

Nej, mamma Madelaine Jacobsson – Madde – har just gått av sitt nattpass på äldreboendet Strandgården några kilometer bort.

Det är dags att gå trappan upp till dagmaman Gun-Marie på våningen ovanför. Filip kilar först och ringer på, Romina kliver efter och sist kommer Jorre med famnen full av jackor och gummistövlar.

– Regnkläderna ligger i vagnen, säger han till Gun-Marie.

Romina dinglar en stund i Jorres armar innan han ropar hej då efter Filip som försvunnit in till frukostbordet och fortsättningen på TV-programmet.

Hur mår små barn i Sverige? Materiellt sett har dagens förskolebarn det betydligt bättre än för ett par generationer sedan. Men jämfört med situationen för tio eller femton år sedan så har många barn faktiskt fått det sämre. Och framför allt finns det stora och ökande skillnader mellan olika grupper, visar den statliga utredningen Välfärdsbokslut (2001).

Mest utsatta är barn till invandrare, barn till ensamstående och barn till arbetare. Många barn tillhör två eller alla tre av de grupperna. Gemensamt för många av dessa familjer är att de har mindre pengar, trängre bostäder och stökigare närmiljö. De har också oftare vanor som är sämre ur ett hälsoperspektiv, till exempel när det gäller mat och motion. Barn till arbetare, invandrare och ensamstående har också i genomsnitt sämre skolbetyg och går mer sällan vidare till högre utbildning.¹

Men föräldrar i utsatta hushåll skyddar så långt som möjligt sina barn från effekterna av bristen på pengar och tid. De försakar sin egen konsumtion och sin fritid till förmån för barnen. Samhället har agerat i det närmaste tvärtom. Under 1990-talets tuffa år fick barnen ta många av de hårdaste smällarna: mödravården, förlossningsvården och BB-vården slimmades, barnsjukvården fick mindre resurser, barngrupperna inom barnomsorgen blev större och de anställda där blev färre och lika lågavlönade som alltid. Det verkar vara konsekvenserna av det vi ser nu, i form av en kraftig ökning av stressrelaterad psykisk och fysisk ohälsa bland barn.

Tisdag förmiddag

När Madde kommer ut med Filip på trappan utanför 21:an på tisdagsmorgonen har han tårar i ögonen. De har bråkat; Filip ville ha de nya svarta gummistövlarna med blå och gula ränder medan Madde tyckte att han skulle ha de gamla med björnar.

¹ Välfärdsbokslut 2001

Bråk är det värsta Filip vet, säger han när jag frågar. Madde torkar hans tårar, böjer sig ner och strör en knippe pussar över Filips kind.

I sina svarta stövlar stolpar Filip nerför trappan till sina dagiskompisar på gården. Romina är inte med. Hon har legat och gnytt under natten, kastat sig fram och tillbaka och gnidit sitt ena öra. Jorre ska åka med henne till doktorn.

Gun-Marie Andersson Sjöman har sju dagbarn: sex av dem mellan tre och sex år och så en tioåring som har sitt fritids hos henne. Idag är Romina och en sexårig pojke borta, men i gengäld har Gun-Marie tre extrabarn eftersom en annan av gårdens tre dagmammor är hemma och tar hand om sitt eget sjuka barn.

Gun-Marie och gårdens tredje dagmamma formerar de 15 barnen till en konvoj med två tvillingvagnar som slagskepp. Sakta glider de genom gångtunneln under järnvägen, förbi det lilla Helenelunds centrum och upp genom schaktet mellan de en gång vita och numera grågulnade sjuvåningshusen. Filip, Simon och Olivia ligger en husbredd före resten; lekparken med linbanan hägrar i höghusområdets fond.

Väl framme hittar Filip ett klätterträd i tallplanteringen på sluttningen ner från genomfartsvägen ovanför lekparken. Han klänger sig upp, fastnar med galonisbenet, får hjälp att komma loss, dimper ner, klänger sig upp, fastnar...

På lekplatsen finns också en annan barngrupp, från en intilliggande förskola. Den drivs i privat regi, som de flesta verksamheter i Sollentuna kommun. Filip gick på det dagiset till sommaren 2001. Han slutade för att Madde och Jorre inte tyckte att verksamheten fungerade. Droppen blev när Filip kissade på sig under en utflykt. Ingen i personalen märkte något och Filip vågade inte säga något av rädsla för att de vuxna skulle bli arga. Istället gick han runt i en kissig overall tills mamma hämtade honom när utflykten var slut.

Efter en dryg timme i lekparken vänder karavanen hemåt till den fyra där Gun-Marie bor med sin man. Barnen är hungriga. Gun-Marie sätter på en kastrull ris och börjar panera sejfiléer i köket medan Filip och Isabel gömmer sig under köksbordet. Ellinor vet var hon ska hitta dem.

– Du får inte vara med! Lägg av, annars slår jag dig, ryter Isabelle när Ellinor försöker ta sig in mellan stolsbenen.

Men snart har Ellinor forcerat motståndet och när de andra tjejerna försöker åla sig in är det hon som säger:

– Gå bort!

– Man behöver inte säga gå bort, alla får vara med, säger Filip.

Så kallar Gun-Marie till bords. När alla har fått ris, fisk och morötter ersätts de gälla rösterna av tankfullt tuggande. Filips blå-grå blick slumrar till någonstans mellan knäckebrödsborgarna och mellanmjölkspaketet medan hunden Dessie fångar fallna riskorn under bordet.

Det finns tydliga tecken på att många av dagens förskolebarn inte mår bra. Ett sådant tecken är att vissa stressrelaterade sjukdomar, som övervikt och diabetes, ökar bland barn.

Sedan slutet av 1980-talet har andelen barn som är överviktiga mer än fördubblats i Sverige. En stor undersökning, baserad på 7 000 skoljournaler, som gjordes då visade att av landets 6-7-åringar var 7,6 procent överviktiga eller feta. En färsk undersökning från Stockholms läns landsting visar att motsvarande siffra idag är över 20 procent, i vissa bostadsområden närmare 30 procent.

Kopplingen till stress är tydlig, säger professor Claude Marcus, chef för rikscentrum för överviktiga barn vid Huddinge universitetssjukhus.

– Föräldrar idag vill inte att en måltid ska ta mer än 15 minuter att laga. Då blir det snabbmat, och snabbmat är fet mat. Och i och med att stressen ökar för föräldrarna väljer många att sätta barnen framför TV:n eller videon eller datorn när de kommer hem på eftermiddagen. Det gör att barn rör sig mindre idag. För 25 år sedan fanns det inga möjligheter för en fem-sex-åring att ha kul utan att röra på sig.

Svenska förskolebarn såg förra året på video och teve 129 minuter per dygn – över två timmar. Hur mycket tittandet har ökat finns det ingen långsiktig statistik på. Men anmärkningsvärt är att bara sedan 1994, alltså efter det att videon förändrade tittarvanorna, har förskolebarnens tid framför teven ökat med över 40 minuter per dag.²

Den nya undersökningen om barns vikt visar också att vikten är en klassfråga.

– Det är de fattiga som blir feta. Fett är billigt, grönsaker är dyrt. Att ha en aktiv fritid kräver också ekonomiska resurser och ork. Detsamma gäller boendet – en boendemiljö som tillåter barnen att röra sig ute utan att det är farligt kostar pengar, säger Claude Marcus.

En mindre andel av barnfamiljerna bor i villa nu än 1990. Barnfamiljernas genomsnittliga bostadsyta har också minskat, framför allt för barn till invandrare, ensamstående och arbetare.³

Också diabetes ökar bland barn. Enligt Claude Marcus vet man ännu inte skälen. Men från USA rapporteras att så mycket som en tredjedel av all diabetes som upptäcks bland barn är så kallad typ II-diabetes, alltså åldersdiabetes. Fel mat och brist på motion är faktorer som förvärrar denna typ av diabetes. Därför ska svenska forskare nu ta reda på hur vanligt det är att barn får typ II-diabetes.

Claude Marcus kallar förändringarna alarmerande.

– Vi har byggt upp ett samhälle som hälften av oss inte tål. Är det så vi vill ha det?

Även barns psykiska problem ökar. I Stockholms län har den andel av alla förskolebarn som varje år kommer i kontakt med landstingets olika

² Mediamätningar i Skandinavien 2002

³ LO-barnen och boendet, 2001

psykologverksamheter ökat kraftigt. 1996 nyanmälades 2,1 procent av länets alla noll- sex-åringar. År 2000 hade siffran ökat till 2,6 procent. Det är en ökning på 20 procent.⁴

Ett annat tecken på barns utsatthet idag är att deras kontakter med organisationer som Bris (Barnens rätt i samhället) ökar. Under förra året kom 20 000 samtal till Bris telefonjour för barn. En ökning med 20 procent jämfört med bara året innan.

Onsdag eftermiddag

Gun-Marie serverar mellanmål – jordgubbsyoghurt och Tom & Jerry-kex – ute vid bordet intill sandlådan.

– När kommer *jajja*? frågar Filip.

Jajja – farmor på grekiska – har redan kommit. Hon har gått in i Filips lägenhet bakom ryggen på honom, berättar Gun-Marie. Då vill Filip genast kila dit. Men det får han inte, han måste vänta tills han blir hämtad. Trumpen sätter han sig ner mitt i sandlådan och gräver med fingrarna i sanden.

– Jag vill gå in. Jag fryser, säger han.

Det är sol och hettan står still i den skyddade grytan innanför bostadshusens murar.

– Nämen fryser du? undrar jag.

– Inte fryser men...

– Längtar du efter farmor?

– Mmmm.

Men så sätter han fart, först med en gul tennisracket, sedan med en punkterad fotboll. Och då får han en idé: hemma har han en bättre boll. I ett obehagligt ögonblick smiter han in till *jajja* som står och diskar. Snart är han ute igen med bollen. Gun-Marie skakar överseende på huvudet när hon förstår att hon blev överlistad.

När disken är klar kommer *jajja* Toula Sinanis ut och landar en puss på Rominas tinning. Hon sätter sig på trappen och pratar lite med Romina på grekiska. Svaren kommer på svenska men kommunikationen flyter utan glappkontakt.

Toula hämtar barnen idag eftersom Madde är på kurs och Jorre inte kan gå tidigare från jobbet. Det är inget besvär; hon bor i Hagalund bara två stationer bort med pendeltåget.

Och Toula har gott om tid eftersom hon är långtidssjukskriven från jobbet som förskolelärare. Hon har en blodsjukdom som ger henne svår värk i benen. Att lyfta tungt går inte. Och tunga lyft blir det, särskilt sedan personaltätheten minskat.

⁴ Barn och ungdomspsykiatri i Stockholms läns landsting (BUP) 2002

På det dagis där Toulou jobbar i Solna kommun går det tre heltidstjänster på 19 barn i åldrarna 1-6 år. 1983, när Toulou började jobba på dagis i Solna, gick det fyra tjänster på 15 barn. Det betyder att varje vuxen då hade ansvar för färre än fyra barn medan hon eller han nu har ansvar för fler än sex.

Bakom mycket av den stress som förskolebarn idag utsätts för ligger nedskärningarna inom barnomsorgen. Dessa nedskärningar har bland annat lett till att varje anställd måste ansvara för fler barn. Genomsnittet i Sverige 1980 var 4,2 barn per heltidstjänst. Nu är den siffran 5,4. Samtidigt har också barngrupperna blivit större. 1980 gick det i genomsnitt 13 barn i varje grupp på svenska dagis; år 2001 var motsvarande siffra 17,5.⁵

Dessa allt större barngrupper är en viktigare förändring än minskningen av personalen. Större barngrupper betyder höjda ljudnivåer och ökade påfrestningar. Varje individ i gruppen innebär nya relationer och det blir för påfrestande både för barn och vuxna.

– Små barn klarar inte hur många relationer som helst. De behöver knyta nära kontakter och den möjligheten minskar när det är så många relationer som måste upprätthållas, säger Ingrid Pramling Samuelsson, professor i pedagogik vid Göteborgs universitet.

Hon kan inte med säkerhet slå fast att de stora barngrupperna har bidragit till barns ökade fysiska, psykiska och sociala problem. Sådan forskning, som skulle behöva vara tvärvetenskaplig och långsiktig, har inte fått tillräckliga resurser, menar hon. Men hon tycker ändå att det är fel av statsmakterna att inte se riskerna med stora barngrupper.

– Barnens situation hemma i familjerna har inte blivit bättre på senare år. Föräldrarna utsätts för större press på jobbet och får längre resväg. Det borde man ha försökt kompensera med resurserna till barnomsorgen men det har man inte gjort, säger Ingrid Pramling Samuelsson.

Dagens förskolor tvingas konsekvent bryta mot läroplanen för sin egen verksamhet (Lpfö 98). Där står till exempel att verksamheten ska präglas av "ett medvetet bruk av leken", att arbetslagen ska föra "en aktiv diskussion om innebörden i begreppen kunskap och lärande" och att barnen ska erbjudas en "väl avvägd dagsrytm och miljö". Sådan medvetenhet, sådana aktiva diskussioner och sådana avvägningar är mycket långt från den verklighet där personalen får kämpa för att hinna byta blöjor på småbarnen och sätta stopp för den värsta mobbningen bland femåringarna. Eftersom läroplanen för grundskolan är en bindande förordning innebär det lagbrott.

Torsdag eftermiddag

Medan Madde duschar Filip ligger Romina på hallgolvet utanför badrummet. Meditativt låter hon en röd och en grön napp byta plats i munnen med jämna mellanrum. Hon har nästan somnat när det blir hennes tur.

⁵ Skolverket 2002

En stund senare sitter de båda framför kanal 5 i Pokemonpyjamas respektive Nalle Puh-nattlinne. Plötsligt ropar Filip:

– Pappa!

Jag förstår inte varför men så hör jag en mobilröst i hallen och en ytterdörr som stängs.

– Om inte Escapeknappen funkar så skriver man 0 för att gå tillbaka... disconnecta?... Vilken parameter?

Jorre kommer in och samtidigt ropar Madde från köket:

– Det finns korv!

– Korv med bröd? undrar Filip.

– Nej. Det kan vi ta i helgen, det är fredag imorgon.

Romina är snabb till bordet och börjar glatt sleva i sig falukorv och rotmos. Även Filip glider ner på sin plats men tittar under lugg ner på sin tallrik.

– Jag tycker inte om sånt där mos. Jag tål det inte. Jag vill ha annan mat.

– Nej, säger Madde bestämt, då blir det ingen mat alls för dig. Sätt dig och sluta skrik. Vill du ha smör på?

– Mmm, mumlar Filip.

Han ställer sig upp på stolen och vinklar om persiennerna så att den lågt vinklade eftermiddagssolen sällas bort till ett spräckligt dunkel.

– Ska du sitta i mörkret, säger Madde.

– Det är mysigt, säger Filip.

Madde och Jorre slår sig ned med sina portioner. Efter att ha tagit några bitar av korven gömmer Filip resten under rotmoset. Madde säger ifrån:

– Gör inte så.

– När du säger så kommer jag bara att skrika! Därför då blir du jättedum och då kommer polisen och tar dig till fängelset! Där har dom vasstandar som biter dig.

Madde ler och så dealar de lite över tallriken; Filip förhandlar bort rotmoset genom att ta några bitar gurka. Så vänder sig Madde till Jorre:

– Nästa vecka, jag måste veta...

– Jag har jouren nästa vecka.

– Den 10:e är klämdag och jag jobbar. Jag måste veta, ska du jobba då?

- Vad är det den 9:e då?
- Vet inte, nånting.
- Jag tror inte jag har klämdag.
- Det är lite tråkigt om de ska behöva vara ensamma hos Gun-Marie.

Madde hämtar sin almanacka och tvingar igenom en överenskommelse om schemat som ska lämnas till Gun-Marie.

Efter middagen sjunker ungarna och Jorre ner i soffan igen. Så börjar Bolibompadraken studsas runt i rutan.

- Mamma, kan du höja, säger Filip.

Och mamma höjer ljudet.

Jorre jobbar som datatekniker på en resebyrå inne i stan. Han har fast jobb sedan flera år tillbaka. Madde är vårdbiträde. Hon är timanställd och får sitt schema med kort varsel. Ofta jobbar hon kvällar, nätter och helger. Säkerligen skulle hon kunna få ett fast jobb någon annanstans men hon trivs med sina arbetskamrater och vill helst vara kvar på äldreboendet Strandgården.

Dagens föräldrar jobbar mycket, kanske mer än någonsin tidigare. 1981 var det 15 procent av mammorna till småbarn (noll—sex år) som jobbade mer än 35 timmar i veckan. År 1991 var motsvarande siffra 25 procent och år 2000 var den 31 procent. För papporna märks under samma två årtionden en svag minskning men den beror enligt Valfärdsbokslut på arbetslösheten.⁶

Skillnaderna är stora mellan olika samhällsgrupper. Tjänstemän, både mammor och pappor, jobbar i genomsnitt mer än arbetare och är oftare psykiskt utmattade efter arbetet. Men föräldrar med arbetaryrken och föräldrar födda utomlands är oftare fysiskt utmattade. Ensamstående mammor känner sig i stor utsträckning både psykiskt och fysiskt utmattade efter jobbet.

Det är tydligt att föräldrarna anstränger sig för att den stress de lever under inte ska gå ut över barnen. Föräldrar som jobbar mycket tillbringar i stort sett lika mycket tid med sina barn som föräldrar med kortare arbetstider. Och barn vars föräldrar jobbar mycket upplever inte mer än andra barn att föräldrarna har dåligt med tid.

Föräldrarna utnyttjar exempelvis de möjligheter de har att flexa så att barnen får kortare tid på dagis. En förälder börjar jobba sent och lämnar på dagis, en annan förälder börjar jobba tidigt men slutar i gengäld också tidigt för att kunna hämta på dagis. Föräldrarnas tid med varandra blir lidande men barnen prioriteras.

För ensamstående föräldrar är detta svårt eller omöjligt. Statistiken i Valfärdsbokslut visar att barn som lever med bara en förälder oftare än andra barn upplever att föräldrarna har för lite tid för dem.

⁶ Valfärdsbokslut 2001

Barnens liv har också blivit mindre stabilt. Familjernas geografiska rörlighet har blivit större; fler barn tvingas byta dagis, skola eller kompisar. Allt fler barn får också vara med om att deras föräldrar skiljer sig. År 2001 levde 15 procent av alla barn i åldern noll–sex år med bara en förälder⁷. Risken att skilja sig är ungefär dubbelt så hög bland lågutbildade som bland högutbildade.⁸

Stressfysiologen Peter Währborg vid Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg menar att barns förutsättningar att hantera stress har försämrats. Han pekar på att barn får så lite tid för riktiga samtal med vuxna.

– Den genomsnittliga tiden för utvecklande samtal mellan barn och föräldrar är fem minuter per dag. Resten är i stil med "ät upp maten" – tillsägelser och kommandon. Och barn i alla åldrar är oerhört relationskänsliga. De kan bära på en massa rädslor som att föräldrarna ska skiljas eller att någon vuxen inte ska tycka om dem. Att hantera sådant tarvar tillgång till närvarande vuxna, säger Peter Währborg.

Fredag kväll

Klockan är kvart över sju. Madde jobbar dubbla pass, både kväll- och natt-, från tre på eftermiddagen till åtta på morgonen. Jorre har sagt till barnen att det är läggdags och dragit ner rullgardinen i deras rum. Filip sitter på saccosäcken mitt på golvet och ficklar med ficklampan i mörkret.

– Imorgon ska jag ta sönder den här. Bara för att jag inte får se på nån film. Och pappa var så dum.

Sedan reser han sig och går ut i vardagsrummet till pappa.

– Jag får se film för mamma, säger han.

– Det spelar ingen roll, säger Jorre.

– Jag tycker inte om dig! Aldrig i livet. Du får inte krama mig.

– Du får krama mig, säger Romina med sin charmtrollsröst till pappa.

– Inte mig. Du är jättejättedum. Vet du varför?

– Nej, varför? För att du inte får se på en film?

– Ja därför!

– Men Fille, klockan är mycket. Halv åtta.

– Det är inte mycket!

– När brukar du sova då?

– När det är mörkt.

⁷ SCB 2002

⁸ Barn och deras familjer, SCB 1999

- Men det är sommar, då blir det mörkt klockan tio på kvällen.
- Då tänker jag resa bort imorgon! Till Hellada! Så får du aldrig mer se mig!
- Du måste lyssna, säger Jorre.
- Jag vill inte lyssna. Och jag leker aldrig med de andra barnen, säger Filip.

Där formulerar han äntligen den oro han ville lindra med Nalle Puh på video. Hans röst gyttar ihop sig av gråt och Jorre böjer sig ner och säger med mjuk röst:

- Leker du inte med Simon och Isabelle och Ellinor? Ellinor var ju här och lekte i förrgår.
- Nej, får jag säga en sak: ingen leker med mig.
- Jodå.
- Nej, pappa, så är det.
- Du leker ju med Isabelle.
- Ibland.
- Men ibland vill tjejer leka med varann och då leker Isabelle med Ellinor. Och ibland kanske Isabelle inte får följa med dig och Simon för att ni vill leka bara med varandra.

Filip begrundar det några sekunder, sedan:

- Och jag tycker inte om nån när jag inte får se på en film.

Jorre veknar.

- OK, men då får du bara se jättelite.

Han fixar ny O'boy medan Filip brer ut alla sina filmer på golvet framför TV:n, gäspar stort och snörvlar bort gråresterna. Han hittar Nalle Puh och sätter på den. Hans fingrar arbetar sig sövande runt kring vänster örsnibb. Tjugo minuter senare snusar han med ett blått Digemon-djur tryckt mot pyjamaströjans Pikachu-bröst.

På golvet nedanför hans säng ligger leksakerna i lager på lager: dockor, gosedjur, ett par omkullvälta små plaststolar, en cowboyhatt, en Fantomentidning, en prinsesskrona, en innebandyball, en burk såpbubblor, ett par sandaler, en vante, en lastbil, ett grattis-på-födelsedagen-Romina-kort, fyra kuddar, ett Pokemonkort, en tennisboll, en trollstav, en leksakskikare, boken "När Jenny fick en lillebror", ett antal legobitar, en Pokemonboll, pusselbitar till några olika pussel, en xylofon, ett Pikachu-gosedjur, en rosa Teletubbie, en telefon, en liten lila bil, en halvskruppen vit ballong, två röda mobiltelefoner...

Barnfamiljernas ekonomi försvagades under 1990-talet. Mellan 1991 och 1999 ökade antalet svenska familjer som Rädda barnen definierade som fattiga med 63 000⁹. År 1999 levde 345 000 svenska barn i så kallade fattiga familjer. Sedan dess har barnbidraget höjts och dagisavgifterna sänkts radikalt genom att maxtaxan har införts. Man kan därför anta att de flesta barnfamiljer bara i år har fått det bättre ekonomiskt.

Men skillnaderna mellan olika grupper består. Allra mest utsatta var barn med invandrade föräldrar. 38 procent av dem levde 1999 i fattiga familjer, jämfört med 12 procent av barnen med infödda föräldrar. Invandrarföräldrarna var också i mycket högre utsträckning än infödda fattiga föräldrar beroende av socialbidrag. Rädda barnen tolkar det som att de infödda föräldrarna hade andra än socialtjänsten att vända sig till i ekonomiskt kärva perioder. Invandrarnas nätverk är svagare.

Barnfamiljernas ekonomi är inte bara beroende av samhällsekonomiska förändringar utan också av privata konsumtionsmönster. Även här syns det att föräldrarna sätter barnen först. Många är de trångbodda barnfamiljer där föräldrarna väljer att sova i vardagsrummet för att barnen ska få eget rum.

Men här finns det anledning att undra om de ekonomiska prioriteringarna alltid är rationella. Vi kan ta exemplet leksaker. Forskning visar att varje svenskt barn äger i genomsnitt 536 leksaker – och då räknas exempelvis alla legobitar som en.¹⁰ När jag sitter på golvet i Filips rum undrar jag hur många av de leksakerna som används. Forskarna räknade aldrig ut det.

Lördag förmiddag

Regnet strilar ner i sandlådan utanför Filips och Rominas fönster. Filip och jag sitter på sängen och pratar.

- Ska vi prata lite om tid, Filip? Är det viktigt med tid?
- Det är jätteviktigt! Så viktigt, säger Filip och måttar med utsträckta armar.
- Hur vet du det?
- Jag vet inte.
- Är det nån som har sagt det till dig?
- Ja, mamma.
- Hur har hon sagt då?
- Att man måste gå upp och borsta tänderna och klä på sig.
- Vad skulle du göra om du hade mer tid?
- Jag skulle vara hemma.

⁹ Barnfattigdomen i Sverige, Rädda barnen 2002

¹⁰ Det massiva barnrummet, Nelson och Nilsson, 2002

- Vad skulle du göra hemma?
- Leka med min delfin.
- Mer då?
- Titta på mina stjärnor när det är mörkt. Först ligger jag där på min säng och så tittar jag där, säger han och pekar mot fönstret och den grå himlen över taket på höghuset mittemot.
- Hur känns det då?
- Jättebra!
- Tycker du att din mamma och pappa har tillräckligt med tid?
- Ja. På jobbet. Dom är jättemycket på jobbet.
- Varför jobbar din mamma och pappa så mycket då? Vet du det?
- Därför att jag ska gå hos dagmaman jättemycket. Och för att det tar lång tid innan de kommer och hämtar mig.
- Men skulle de inte kunna vara hemma med dig och Romina istället?
- Nej, därför att doms chef bestämmer över hela jobbet och hela Sverige.
- Tycker du att din mamma och pappa och Gun-Marie och andra vuxna som du känner, har de tid att lyssna på dig?
- Ibland. Jag vet inte. Jag leker så mycket.
- Det är du som leker så mycket så du inte har tid? Är det så?
- Ja.
- Så när du har något som du vill berätta och som du vill att din mamma och pappa ska lyssna på, har dom tid med det då?
- Ja.
- Vad kan det handla om då till exempel?
- Om apor.
- Hur då om apor?
- Jag tycker om apor jättemycket. Dom klättrar i träd. Det är bäst att vara en apa.

Att föräldrar som lever på marginalen, när det gäller pengar eller tid, i möjligaste mån försöker skydda sina barn från utsatthetens konsekvenser är inte så konstigt. Barn är föräldrarnas hela mening med livet.

Men barnen är också grunden till den framtida utvecklingen och på så vis meningen med livet även för samhället – om inte känslomässigt så åtminstone rationellt.

All forskning kring barns välbefinnande visar att grunden till trygghet och framgång läggs tidigt. Oroliga och stressade förskolebarn riskerar att växa upp till bråkiga tonåringar och kriminella vuxna. Förskolebarn som däremot ges en känsla av sammanhang och mening växer med största sannolikhet upp till trygga tonåringar och ansvarskännande vuxna.

Men trots att ordet barnperspektiv blivit ett ideal som, liksom feminismen, alla partier hyllas av alla partier, så står makthavarna mycket långt ifrån att inta ett barnets perspektiv i beslut och maktutövning.

Barn behöver alltså särskilda hänsyn. Men det betyder inte att barn är väsensskilda från vuxna. De är mindre, ja, men mycket av den litenhet och den osäkerhet de rymmer finns också inom oss vuxna.

Jag tänker på det när jag sitter på ett jobbmöte med viktiga människor och hör min egen sköra stämma: "Får jag säga en sak..." Det är Filips favoritfras som jag har snappat upp. Så lika är vi, han och jag, barnen och vi vuxna – så små och så stora.

Söndag eftermiddag

Filip cyklar runt runt på gården, i vida svängar över gångvägar och gräsplättar, mellan klätterställningen och de spretiga små träden, upp på den lilla kullen och ner igen i full fart på andra sidan. Han har en svartgul Logan, 12 tum, och han har alldeles nyligen lärt sig att cykla utan stödhjul.

– Följ efter mig, ropar han i triumf till Romina som vevar på med sina stödhjul i trehjulingstempo.

Han lägger ifrån sig cykeln och sätter av mot träden. Han klättrar så högt det går på de svajiga grenarna och ner igen, om och om igen.

Två stora flickor kommer ut och reser ett lektält på gräsmattan. Så fort de släpper tältet griper vinden det och det hjular bort över gräset. Filip och flickorna rusar efter och fångar det, sparkar av sig skorna och kryper in. Så hörs en röst genom tältduken:

– Ska vi leka kurragömma?

Det är alla med på och huller och buller kravlar de ut. Innan Filip ens har hunnit dra åt skornas kardborreband sätter han av mot ett gömställe bakom en parkerad bil.

– Får jag vara med, hörs ropen när fler barn stormar fram från gårdens alla hörn.